

INFEKSION KASALLIKLAR PROFILAKTIKASI

Nishonova O'g'iloy G'ofurovna

To'ychizoda Davlatbek Ibroxim o'g'li

2-son Marg'ilon Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15468982>

Dolzarbli. Profilaktika choralari ularning tarqalishini kamaytirish va jamoat salomatligini saqlashga qaratilgan. Infekcion kasalliklar — patogen mikroorganizmlar (bakteriyalar, viruslar, eng sodda jonivorlar va hokazo)ning kishi, hayvon va o'simlik organizmiga kirib ko'payib, zararli ta'sir ko'rsatishi natijasida kelib chiqadigan kasalliklar. Infekcion kasalliklardan ba'zilar (masalan, qizamiq) bemorga yaqin yurilganda yuqadi, ularga „yuqumli kasalliklar“ termini juda mos keladi. Infekcion kasalliklardan ba'zilar (masalan, bezgak) bemorga yaqin yurilganda („kontakt“ yo'li bilan) yuqmaydi, demak, ularga „yuqumli kasalliklar“ termini unchalik to'g'ri kelmaydi.

Emlash bu — ma'lum bir kasallikka qarshi immunitetni oshiradigan biologik preparat. Vaksina zaiflashgan yoki kasallik chaqiradigan mikroorganizmlardan tayyorlanadi. Agent tananing immun tizimini uni begona sifatida aniqlashga, yo'q qilishga va „eslab kolishga“ undaydi, bu esa immunitet tizimiga kelajakda duch keladigan har qanday mikroblarni osonroq aniqlash va yo'q qilish imkonini beradi. Vaksining o'zi kasallik keltirib chikarishga qodir bo'lmasa ham, tananing immunitet tizimi unga virus bordek munosabatda bo'ladi. Xalqaro tajribadan ma'lum bo'ldiki, emlashlarning keng qo'llanilgani sababli, polimiyelit, qizamiq, difteriya, ko'k yo'tal, parotit, qoqshol va meningitning ba'zi turlari kabi keng tarqalgan kasalliklar hozirda kamdan-kam uchraydi. Emlangan odamlarda kasallik qo'zg'atuvchi virus yoki bakteriyalarni zararsizlantiradigan antitanachalar paydo bo'ladi. Ularning kasallikka chalinishi hamda taxlil qilish va profilaktik tadbirlarni amalga oshirish.

Tadqiqot maqsadi. Yuqumli kasalliklar — patogen mikroorganizmlarning inson organizmiga kirib ko'payib, zararli ta'sir ko'rsatishi natijasida yuzaga keladigan kasalliklardir. Yuqumli kasallik har qanday odam organizmiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Patogen mikroorganizmga karshi kurashish uchun insonning immunitet tizimi yuqoriligi katta ahamiyatga ega. Mamlakatimizda Milliy taqvim asosida 13 turdagi yuqumli kasalliklarga qarshi emlash ishlari o'tkaziladi.

Materiallar va usullar. Butun dunyoda va shu jumladan, O'zbekiston Respublikasida ham kompleks profilaktik va epidemiyaga qarshi tadbirlarning maqsadli amalga oshirilishi natijasida yuqumli kasalliklarga qarshi kurashishda katta yutuqlarga erishildi.

Bola tug'ilishi bilan tug'ruq komplekslarida chaqaloqning yuqumli kasalliklarga qarshi emlanishi nazoratga olinadi. Chaqaloq tug'ilishining birinchi kunida virusli gepatit „V“ kasalligiga qarshi vaksinasi, 2-5 kunida sil kasalligiga qarshi BSJ vaksinasi bilan emlash olib boriladi. Shu tariqa tibbiyot xodimlari tomonidan bola Milliy kalendar asosida to'liq emlanishi ta'minlanadi.

Emlash bu — ma'lum bir kasallikka qarshi immunitetni oshiradigan biologik preparat. Vaksina zaiflashgan yoki kasallik chaqiradigan mikroorganizmlardan tayyorlanadi. Agent tananing immun tizimini uni begona sifatida aniqlashga, yo'q qilishga va „eslab kolishga“ undaydi, bu esa immunitet tizimiga kelajakda duch keladigan har qanday mikroblarni osonroq aniqlash va yo'q qilish imkonini beradi. Vaksining o'zi kasallik keltirib chikarishga qodir bo'lmasa ham, tananing immunitet tizimi unga virus bordek munosabatda bo'ladi.

Xalqaro tajribadan ma'lum bo'ldiki, emlashlarning keng qo'llanilgani sababli, polimiyelit, qizamiq, difteriya, ko'k yo'tal, parotit, qoqshol va meningitning ba'zi turlari kabi keng tarqalgan kasalliklar hozirda kamdan-kam uchraydi. Emlangan odamlarda kasallik qo'zg'atuvchi virus yoki bakteriyalarni zararsizlantiradigan antitanachalar paydo bo'ladi.

Natijalar. Har qanday patogen mikroob tarkibida zaharli modda toksin bor. Toksin mikroobning xayot faoliyati oqibatida hosil bo'lib, atrof-muhitga tarqalsa, ekzotoksin deb ataladi. Grammusbat mikroblar asosan ekzotoksin xosil qiladi. Masalan, difteriya tayoqchasi, botuliem mikrobi. Ekzotoksin tarkibiga ko'ra oqsil modda bo'lib, ferment xususiyatiga ega. Uning ta'sirida moddalar almashinuvi buzilishi oqibatida odamning xayotiy zarur sistemalari zararlashdi. Mikroob tanasi parchalanishi oqibatida atrof-muxitga tarqaladigan toksinlarga endotoksin deyiladi. U tabiatan polisaxarid birikmalarga kiradi va asosan grammanfiy mikroblar ishlab chiqiladi. Masalan, vabo kasalligi vibrioni, ich terlama mikrobidan kuchli endotoksin mavjud. Patogen mikroobning odam tanasiga tushish yo'llari bir xil zmas. Har bir kasallikda mikroobning o'ziga xos tanaga kirish yo'li bor. Tanannng mikroob kirib, tarqaladigan joyi infeksiyaning kirish darvozasi deb ataladi. Gripp, qizamiq, suvchechak, ko'k yo'tal kabi kasalliklarda infeksiyaning darvozasi yuqori nafas yo'llari hisoblanadi. Ichak infeksiyalari: tifparatiflar, ichburug' va vabo kasalliklari mikrobi og'iz orqali tushganida xastalik rivojlanadi. Ba'zi yuqumli kasalliklarda infeksiyaning kirish darvozasi turlicha bo'lishi mumkin. Masalan, kuydargi va qon mikroblari odam tanasiga teri, nafas yo'llari va og'iz orqali tushadi. Kasallik mikroobining odam tanasiga qaysi yo'l bilan tushishiga ko'ra har bir yuqumli kasallikda u yoki bu a'zolar asosan jarohatlanadi. Jumladan, asosan nafas yo'llari orqali yuqadigan kasalliklarda asosan nafas olish sistemasi, og'iz orqali yuqadigan xastaliklarda - ovqat hazm qilish sistemasi jarohatlanadi

Xulosa. Yuqumli kasallikning ayrim davrlarida tanaga tushgan mikroob qonga ham o'tishi mumkin. Bunday holat bakteriyemiya deyiladi. Ba'zi kasalliklarda bemor vena tomiridan qon olib mikroblarni axtarish, yani tashxisot (diagnostika) da foydalanish shunga asoslangan. Masalan, tif-paratif kasalliklarida bakteriyemiya ro'y beradi. Shuning uchun tashxis qo'yish maqsadida, boshqa tekshirishlar qatori, bilakdan qon olib, safroda suyuqlikka ekiladi. Keyinchalik unda kasallik mikrobinini topish mumkin. Butun dunyoda va shu jumladan, O'zbekiston Respublikasida ham kompleks profilaktik va epidemiyaga qarshi tadbirlarning maqsadli amalga oshirilishi natijasida yuqumli kasalliklarga qarshi kurashishda katta yutuqlarga erishildi.

References:

Используемая литература: Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Parpiyeva, O. R. (2021). Основы медицинских знаний (часть I). Учебной пособие.
2. Parpiyeva, O. R., & Ostanaqulov, A. D. (2019). Health theory. Форум молодых ученых, (6 (34)), 26-28.
3. Parpieva, O. R. (2023). HEALTH IS THE HIGHEST VALUE. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(11), 760-763.
4. Parpiyeva, O. R., Nazarova, D., Ro'ziboyeva, O., & Jumaboyeva, M. (2024). SALOMATLIK-OLIIY QADRIYAT SIFATIDA. SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION

SYSTEM, 3(27), 79-81.

5. Парпиева, О. Р., Эрматова, Г. А., Камалова, Д. А., & Якубов, А. (2024). КОРРЕЛЯЦИОННАЯ СВЯЗЬ МЕЖДУ ПИТАНИЕМ И СОСТОЯНИЕМ ЗДОРОВЬЯ ЖЕНЩИН РЕПРОДУКТИВНОГО ВОЗРАСТА. JOURNAL OF MEDICINE AND PHARMACY, 7(6), 4-10.

6. Эрматова, Г. А., Парпиева, О. Р., Якубов, А., & Камалова, Д. А. (2024). ПРИВЫЧКИ ЗДОРОВОГО ПИТАНИЯ В КОНТЕКСТЕ ПОВСЕДНЕВНОЙ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ. International Journal of Education, Social Science & Humanities, 12(5), 1221-1228.

7. Parpiyeva, O. R., & Nazarova, D. (2024). BEMORLARNI INSTRUMENTAL TEKSHIRISH USULLARI. *Научный Импульс*, 3(27), 5-8.

8. Parpiyeva, O. R. (2022). Basics of a healthy lifestyle in the educational process. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 9, 89-94.

